

“มหาวิทยาลัยวิชาการสายรับใช้สังคม.....บทเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์”

รศ.ดร.ฉัตรนภา พรหมมา*

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ปฏิบัติพันธกิจที่สนองต่อปรัชญา เป้าหมาย วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยที่เป็นสถาบันเพื่อการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น เสริมสร้างพลังปัญญาแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้เชิงชุมชนปัญญาท้องถิ่น และสร้างสรรค์ศิลปวิทยา มีนโยบายสนับสนุนอาจารย์และบุคลากรปฏิบัติงานแบบบูรณาการพันธกิจทั้งด้านการสอน วิจัย บริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มุ่งเน้นการพัฒนา นวัตกรรม องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อท้องถิ่น บุคลากรของมหาวิทยาลัยทำงานด้วยจิตวิญญาณเพื่อชุมชนท้องถิ่น โดยร่วมกับองค์กรภาคีทั้งภายในและภายนอก ที่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง

เส้นทางมหาวิทยาลัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น

ช่วงก่อนปี 2540 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์มีผลงานที่ร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นที่มีคุณค่าควรแก่การ สานต่อจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่ขึ้นกับบุคคล ขาดการบ่มเพาะสานพลังต่อเนื่อง จุดเปลี่ยนที่สำคัญ คือ ปี 2540 – 2541 มหาวิทยาลัยได้ทุนวิจัยเชิงกลยุทธ์เพื่อประเมินสถานภาพองค์ความรู้และพัฒนาชุด โจทย์วิจัยที่สนองต่อ เป้าหมายวิสัยทัศน์การพัฒนาพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)ทำให้เกิด เครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยกับภาคีทุกภาคส่วนอย่างเป็นรูปธรรมเป็นจุดเริ่มให้มีการสานต่อการวิจัยปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นที่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง

ปี 2551- 2554 มหาวิทยาลัยได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อดำเนิน โครงการพัฒนาตำบลสุขภาวะและ จังหวัดนำอยู่จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.)จากการออกแบบการทำงานเพื่อสร้าง กลไกเชิงระบบที่เชื่อมงานประกันคุณภาพองค์กรกับการพัฒนาพื้นที่ เป็นการลดช่องว่างที่เคยขาดการเชื่อมต่อสิ่งดี ๆ จากประสบการณ์คนรุ่นเก่า ให้มีการสานพลังจากทุกคณะร่วมกับองค์กรภาคี ช่วยกันสานเครือข่ายสิ่งดีเข้า ด้วยกันให้เพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืน โดยมีการพัฒนากระบวนการคิด วิธีทำงานของมหาวิทยาลัยกับองค์กรภาคี เริ่มจาก ทีมงานที่มีจิตวิญญาณทำงานเพื่อชุมชน ส่งผลให้เกิดการสานพลังทำงานสู่เป้าหมายร่วมกันของพื้นที่ทั้งระดับ ตำบลและจังหวัด ภาพเส้นทางพัฒนาการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

* ผอ.ศูนย์เรียนรู้และพัฒนาสุขภาวะฯ และอดีตรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ปี 2533 - 2552

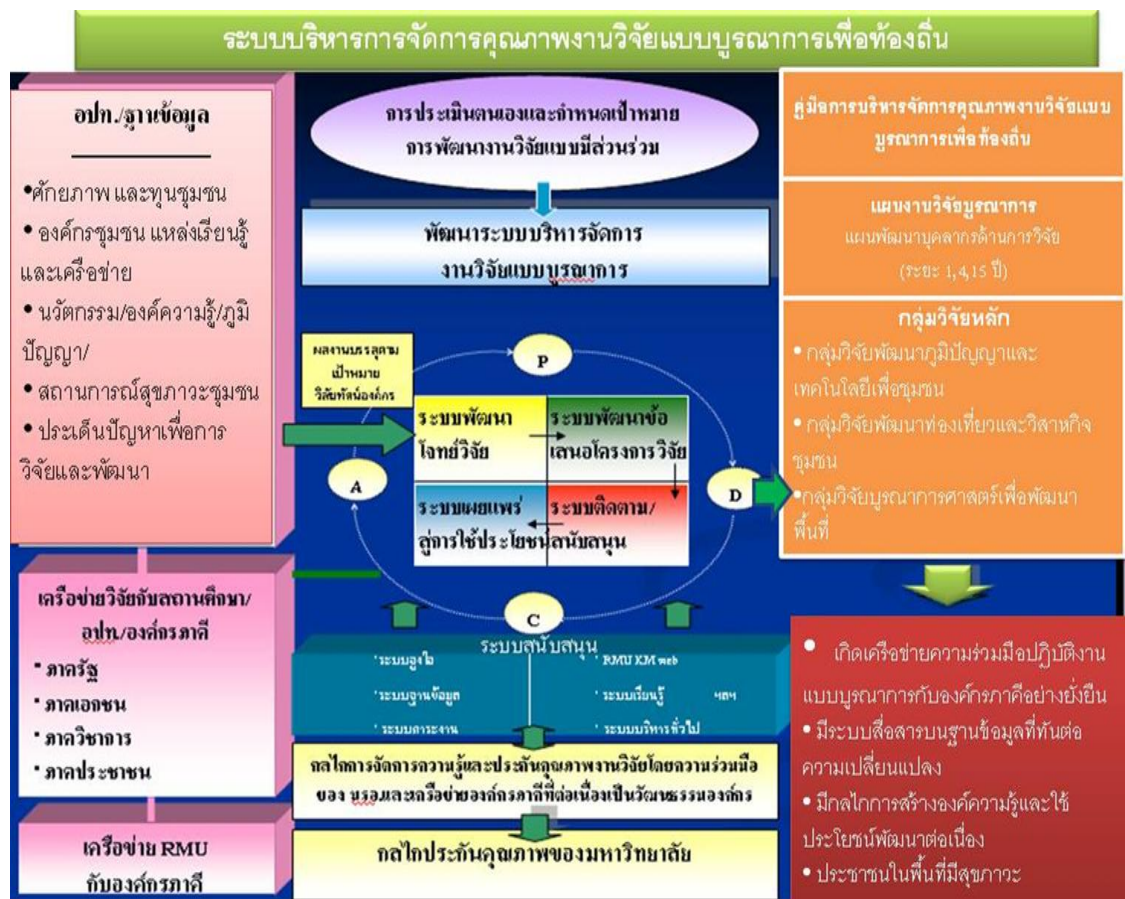

กลยุทธ์การขับเคลื่อนงานแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาพื้นที่

มหาวิทยาลัยมีการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาพื้นที่โดยความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ องค์กรภาคีอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงการจัดการงานวิจัยของทุกคณะกับงานพัฒนาตำบลโดยหน่วยจัดการงานวิจัยและทีมงานที่เชื่อมกับตำบลของแต่ละคณะจะเชื่อมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาจากพื้นที่เพื่อการวิจัยและปฏิบัติพันธกิจแบบบูรณาการอย่างมีส่วนร่วมร่วมกับเครือข่ายองค์กรภาคี องค์กรประกอบหลักของรูปแบบการบริหารจัดการ มี 4 ด้านหรือที่เรียกว่า RICN Model ได้แก่ 1) การสร้างองค์ความรู้และการจัดการความรู้ควบคู่กับการทำงาน (Research : R) 2) การบูรณาการพันธกิจและศาสตร์ทุกสาขากับปัญหาในพื้นที่ (Integration : I) 3) การไหลเวียนของข้อมูลเพื่อการสื่อสารที่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงเพื่อใช้ประโยชน์ (Communication : C) และ 4) เครือข่ายการเรียนรู้และการทำงานทั้งภายในและภายนอกสู่เป้าหมายร่วมพัฒนา (Network : N) โดยสรุปแสดงดังภาพ

จากภาพจะเห็นว่าการทำงานแบบบูรณาการจะเป็นทั้งบูรณาการพันธกิจและศาสตร์ โดยในมหาวิทยาลัย จะไม่มีกำแพงคณะ นอกมหาวิทยาลัย ก็พยายามลด กำแพงองค์กร การทำงานจะเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายทั้งเชิง ประเด็นและเชิงพื้นที่ให้เชื่อมกัน ทุกภาคส่วนเป็นใยแมงมุม ให้ได้มากที่สุด โดยมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาใน พื้นที่ระดับตำบลจะเป็นศูนย์กลางที่ช่วยเป็นข้อต่อการเชื่อมโยงกันและกัน โดยใช้ระบบการสื่อสารและฐานข้อมูลที่ดี มีการวิจัยและจัดการความรู้เป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ควบคู่กับการทำงานเพื่อให้สามารถเสริมพลัง และสานพลังกันและกันในเครือข่ายองค์กรภาคีให้ปฏิบัติงานแบบบูรณาการพันธกิจตามบทบาทขององค์กรที่ รับผิดชอบให้มีประสิทธิภาพประกันคุณภาพตามตัวชี้วัดการทำงานขององค์กร ขณะเดียวกันก็เชื่อมโยงสู่เป้าหมาย วิสัยทัศน์ร่วมของพื้นที่โดยมีการผนึกกำลัง สานพลังกันอย่างต่อเนื่องสำหรับระบบบริหารจัดการจัดการคุณภาพ งานวิจัยแบบบูรณาการเพื่อท้องถิ่น มีระบบหลักและระบบสนับสนุนทั้งเครือข่ายภาคี และการเชื่อมฐานข้อมูล จากพื้นที่ระดับตำบลเพื่อใช้ประโยชน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยสรุปแสดงดังภาพ

กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์มีกลไกสนับสนุนการปฏิบัติพันธกิจแบบบูรณาการเพื่อท้องถิ่นเพื่อให้สนองต่อนโยบายอย่างหลากหลาย เช่น การกำหนดตัวชี้วัดให้มีระบบบริหารจัดการงานวิจัยที่เอื้อต่อการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทุกคณะและการเสริมแรงโดยให้รางวัลงานวิจัยที่บูรณาการพันธกิจทั้งสอง วิจัย และบริการวิชาการกับสถานการณ์ปัญหาในชุมชน ทำให้มีผลงานที่เคยได้รางวัลจากทุกคณะ ตัวอย่างงานวิจัยของคณะวิทยาการจัดการที่เคยได้รางวัลคือ “การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสารของนักศึกษาวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์ในงานส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน” ของ ผศ.ดร.ปัญญिता ชัยสนธิ และเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาแผนที่แหล่งเรียนรู้ชุมชน โดยความร่วมมือของภาคีวิชาการกับองค์กรชุมชนตำบลแสนตอ อำเภอโนนป่าด จังหวัดอุดรดิตถ์” ของอาจารย์รัชดา คำจริง เป็นต้น

การปฏิบัติพันธกิจแบบบูรณาการเพื่อชุมชนท้องถิ่นของทุกคณะมีกลไกการบริหารจัดการที่เป็นระบบไม่ขึ้นกับตัวบุคคลเหมือนในอดีต กรณีตัวอย่างกระบวนการทำงานแบบบูรณาการของคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์และคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เชื่อมงานกับพื้นที่มีภาพสรุปดังนี้

ผลการดำเนินงานและการตอบรับจากภาคี

โดยภาพรวมผลการขับเคลื่อนงานแบบบูรณาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์บรรลุผลดีตามเป้าหมายในแนวทาง 1 มหาวิทยาลัย 1 จังหวัด ผลสำเร็จที่ควบคู่กันมาคือ การเสริมพลังให้องค์กรที่เป็นเครือข่ายมีผลงานที่เพิ่มประสิทธิภาพตามมาตรฐานการประกันคุณภาพองค์กรของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม กรณีตัวอย่างการตอบรับจากภาคส่วนต่างๆ ที่สนับสนุนข้อสรุปข้างต้น ได้แก่

1. **องค์กรระดับคณะของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์** มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกคณะ มีการบูรณาการงานวิจัยกับงานสอน งานบริการวิชาการและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และขยายเครือข่ายสู่บุคลากรทั้งองค์กร โดยมีกลไกการเชื่อมโยงผ่านหน่วยจัดการงานวิจัยของแต่ละคณะและหน่วยจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัย

2. **การร่วมเรียนรู้ของนักศึกษา** คณาจารย์จากทุกคณะเชื่อมโยงรายวิชาที่สอนให้นักศึกษาได้ร่วมเรียนรู้จากการปฏิบัติในชุมชน การที่นักศึกษามีประสบการณ์ปฏิบัติงานในพื้นที่นอกจากจะช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ชุมชนและการฝึกปฏิบัติจากชีวิตจริงแล้วยังช่วยให้นักศึกษามีโอกาส แสดงศักยภาพ และผลงานที่ชุมชนยอมรับ ช่วยให้มีโอกาสรับงานที่สร้างรายได้ระหว่างเรียนและมีโอกาสเข้าสู่งานเพิ่มขึ้น

3. **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรภาคี** เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและเป็นประโยชน์ทั้งในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคี ภาพสะท้อนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระบุว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์เข้าไปมีส่วนร่วม เช่น 1) ช่วยให้มีมั่นใจที่จะทำงานด้วยตนเองได้อย่างมีพลัง 2) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยให้ทุกฝ่ายมีแรงเสริมที่จะนำประสบการณ์ความสำเร็จมาแบ่งปันกันได้เห็นศักยภาพคนในชุมชนชัดเจน ทำให้สร้างพลังร่วมได้อย่างตรงประเด็น

4. **ภาคประชาชน** กระบวนการทำงานที่เน้นความมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญส่งผลให้เกิดความใกล้ชิดสามารถสื่อสารสถานการณ์ปัญหาเป็นเพื่อนร่วมเส้นทางพัฒนากับภาควิชาการได้อย่างเป็นพลวัตทันต่อความเปลี่ยนแปลง เช่น เครือข่ายเกษตรกรไม้ผลร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ในการพัฒนามาตรฐานคุณภาพไม้ผลเพื่อการส่งออก หรือการลดต้นทุนการผลิตข้าวอินทรีย์และการเชื่อมโยงผลผลิตกับเครือข่ายการตลาดทั้งภายใน และนอกประเทศ เป็นต้น

กรณีตัวอย่างประโยคที่สนับสนุนข้อสรุปข้างต้นในส่วนของนักศึกษาและประชาชน ได้แก่

“ผมนายศุภวัฒน์ ชำนาญ เป็นนักศึกษาคนหนึ่งในสาขาเทคโนโลยีสำรวจและภูมิสารสนเทศของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ การเรียนสาขานี้ผมได้ออกพื้นที่ทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่นตลอดเวลา การเรียนการสอนเน้นเอาสิ่งที่เรียนในห้องเรียนลงไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ และนำการลงพื้นที่กลับมาพูดคุยกันถึงทักษะที่ยังขาดและสิ่งที่อาจารย์ควรสอนเพิ่มเติม เมื่อทำการพูดคุยกันแล้วก็มีการเรียนการสอนที่รับเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความรู้ที่สามารถจะนำไปใช้ได้จริง การลงพื้นที่เหมือนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตพวกเราอาจารย์จะพาลงพื้นที่ทุกเทอม ไปหลากหลายที่ เจอวัฒนธรรมหลากหลายแบบ เจอปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน เมื่อก่อนผมกลัวปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับการทำงาน แต่อาจารย์บอกเสมอว่า **คนเจอปัญหาคือคนทำงาน คนที่ไม่มีปัญหาคือคนไม่ทำงาน** การแก้ปัญหาในการทำงานทำให้สมองเรดิขึ้น ความคิด โตขึ้น มีสติมากขึ้น และสภาพ

จิตใจแข็งแรงมากขึ้น การลงพื้นที่มันเป็นอะไรที่บางครั้งลำบากมาก เท่าที่ผมจำได้หนึ่งในความลำบากคือการออกสำรวจน้ำตกตาดฟ้า ต.แสนตอ อ.น้ำปาด จ. อุตรดิตถ์ ซึ่งเป็นน้ำตกใหม่ให้แก่ชุมชนถึงแม้ว่าการเดินทางจะต้องใช้เวลาไปกลับประมาณ 5 ชั่วโมงจนผมพบกับ อาจารย์เอ๋ (อาจารย์รัชดา คำจริง)ว่า **อาจารย์ครับ ไม่น่าเชื่อเลยว่าผมทำได้ ผมขึ้นมาถึงได้ ที่แรกผมถอดใจไปแล้วผมอยากหันหลังกลับแต่ผมไม่ทำ เพราะฉะนั้นทุกเรื่องที่ผมเข้ามาในชีวิตผม ผมจะสู้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเรียนรู้ การงาน หรือการเงิน เพราะผมคิดว่าไม่มีอะไรลำบากไปกว่านี้แล้วครับรวมทั้งการลงพื้นที่ขึ้นเก็บขยะบนภู...มันลำบากและเหนื่อยมาก แต่การลงพื้นที่แต่ละครั้งทำให้เราพบมิตรภาพ น้ำใจของเพื่อน และชาวบ้าน ความรู้สึกดีๆ ที่ได้ทำอะไรเพื่อชุมชนท้องถิ่น การได้รับการยอมรับจากคนในท้องถิ่น การที่ทำให้รู้ว่าเด็กราษฎรทุกอย่างเราก็ทำอะไรให้คนอื่นได้และทำได้ดีด้วย...”**

ศุภวัฒน์ ชำนาญ

เจ้าหน้าที่ฝ่ายGIS กรมที่ดิน 10 พ.ค. 54

“...ช่วงแรกที่เชื่อมงานของเครือข่ายเกษตรกรกลุ่มเล็ก ๆ กับมหาวิทยาลัยราชภัฏ อุตรดิตถ์เรื่องปัญหามาตรฐานคุณภาพทุเรียนเพื่อการส่งออก ใช้วิธีทำหนังสือถึงอธิการบดี ท่านอนุเคราะห์มากผ่านไปรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยไปยังหน่วยจัดการงานวิจัยของคณะเกษตรฯ ทำให้ผมได้พบกับ ผศ.ดร.เจษฎา มิ่งฉาย ซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วยจัดการงานวิจัยพร้อมทีมงานของท่าน ทำงานร่วมกันจนคณะเกษตรจัดที่นั่งไว้ให้ที่ห้องสำนักงานหน่วยจัดการงานวิจัยเพื่อให้เชื่อมงานกัน ทันต่อเหตุการณ์ ตอนนี้อาจารย์สมาชิกของเครือข่ายเกษตรทางเลือกครอบคลุมทั้งจังหวัด มีโครงการดี ๆ ที่เป็นประโยชน์กับเกษตรกรเพิ่มขึ้นมากมาย ผมและเพื่อนสมาชิกในเครือข่ายภูมิใจมากที่มีเครือข่ายกับองค์กรภาคีที่มีกลไกชัดเจนไม่ต้องทำงานแบบโคดเดียวเมื่อมีปัญหาไม่รู้จะพึ่งใครอย่างแต่ก่อน...”

ลุงพิน โชนันดี

ประธานเครือข่ายเกษตรทางเลือก 5 มี.ค. 54

ภาพตัวอย่างรูปธรรมผลงาน

ภาพที่ 1 เครื่องมือเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อชุมชนท้องถิ่นจังหวัดอุตรดิตถ์

